

Centrale toetsen doen functioneren

Leerstoel Onderwijsvernieuwing en -
Samenwerking

Jan Vanhoof

Een
nieuw/decennium/kwarteeuw
debat?

Een *kwarteeuw* debat Een *kwarteeuw* onderzoek(er)

Naar publiek rapporteren over scholen?

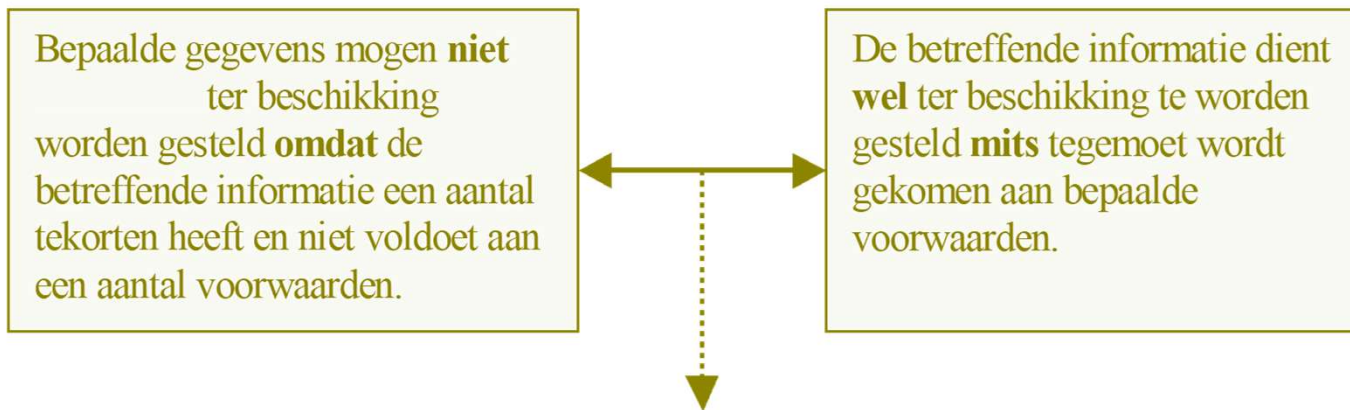
Scholen vergeleken op hun kwaliteit.

Een internationaal vergelijkende studie over hoe scholen hun functioneren openbaar kunnen/moeten verantwoorden.

OBPWO-project 98.03

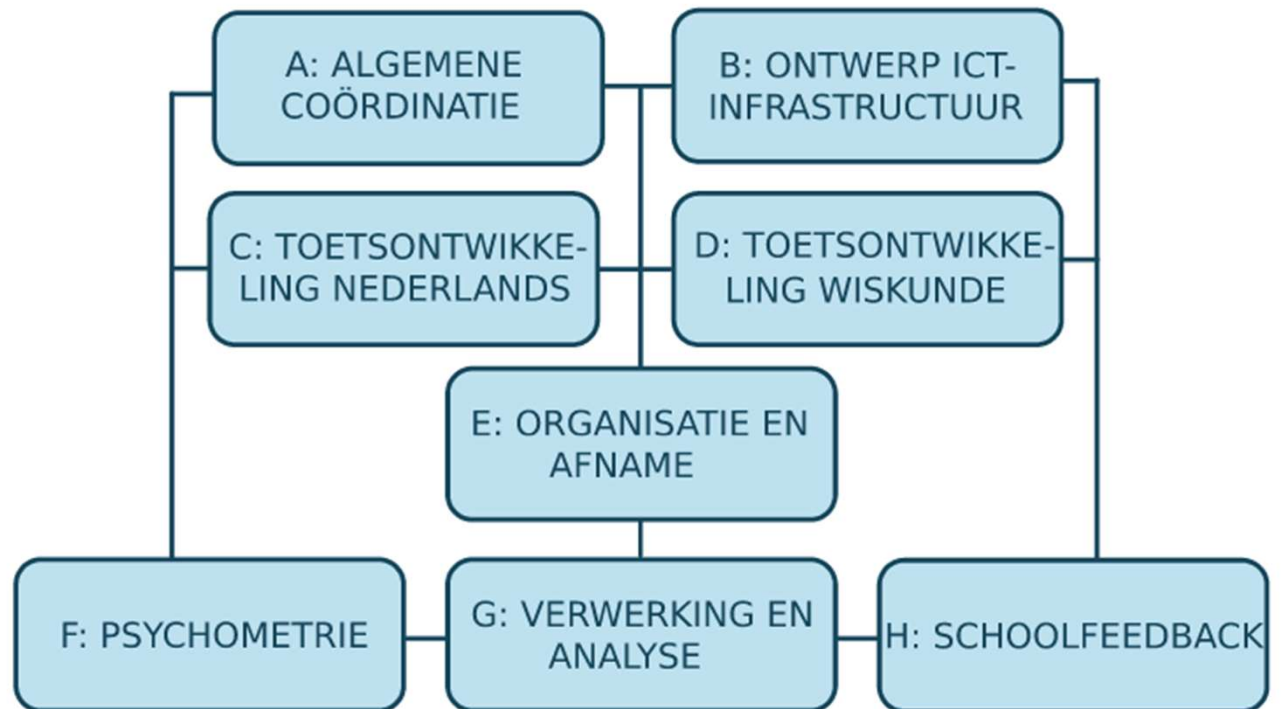
(On)verenigbaarheden?

Een goed inzicht in de voorwaarden en criteria waaraan ter beschikking gestelde informatie dient te voldoen is noodzakelijk.

niet alle vragen beantwoorden,
wel alle antwoorden bevragen

STEUNPUNT CENTRALE TOETSEN IN ONDERWIJS

Kernideeën

- Waakzaamheid is nodig
- Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde
- Centrale toetsen zijn geen voldoende voorwaarde
- Kansen en bekommernissen uit het veld

Kernideeën

- Vooraf
 - Terminologie: Soorten toetsen
 - Krachtlijnen centrale toetsen
 - Mijn positie
- Waakzaamheid is nodig
- Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde
- Centrale toetsen zijn geen voldoende voorwaarde
- Kansen en bekommernissen uit het veld

Vooraf: Soorten toetsen

Niet/zwak/sterk gestandaardiseerd, centraal?

- Dezelfde toets overheen leraren, overheen scholen?
- Al dan niet aangevuld met (school)eigen toetsen?
- Enkel hoofdvakken (bv. Ned/wisk) versus alle leerdomeinen?
- Vrije keuze versus (deels) verplicht?
- Wie biedt toetsen aan (Overheid, onderwijskoepels, privé)?
- Verbeterd/beoordeeld door leraar zelf, andere leraren of centraal?
- Beperkte versus grote impact op leerling, leraar en school? Denk aan:
 - Gewicht gestandaardiseerde toetsen ten opzichte van(school)eigen toetsen?
 - (Hoe) Kijkt de onderwijsinspectie mee?
 - (Geen) openbare publicatie van schoolresultaten?

In welke zin zijn wij unie(k)?

Niet kopiëren, wel inspireren

Vooraf: Krachtlijnen Vlaamse toetsen

Wie en (vanaf) wanneer?

- In principe legt elke leerling op vier momenten centrale toetsen af:
 - BaO: einde van het 4de (vanaf 2023-2024) en 6de leerjaar (vanaf 2025-2026)
 - SO: einde van de 1ste (vanaf 2023-2024) en 3de graad (vanaf 2026-2027)

Wat?

- De toetsen focussen in eerste instantie op (een selectie van eindtermen) Nederlands en wiskunde.

Hoe?

- Centraal opgesteld en beoordeeld
- Digitaal afgenomen, op school. In de toekomst adaptief.

Vooraf: Krachtlijnen Vlaamse toetsen

Bedoeling om:

- De leerresultaten (en leerwinst) van leerlingen en scholen in kaart brengen.
- De mate waarin leerlingen en hun scholen de onderwijsdoelen bereiken, meten.
- Inzicht bieden in de onderwijsprocessen.
- Schoolteams een extra hulpmiddel bieden om hun kwaliteitszorg te ondersteunen.
- Scholen versterken door hen te begeleiden wanneer de toetsresultaten beneden de verwachting zijn.
- Resultaten op schoolniveau delen met de onderwijsinspectie.

Niet de bedoeling om:

- De resultaten op school-, klas- en leerlingniveau publiek bekend te maken (decretaal verbod op het publiek maken resultaten).
- De resultaten eenzijdig beslissend te laten zijn voor de studievoortgang of attestering van leerlingen.
- Leraren (formeel) te evalueren op basis van het toetsresultaat van hun klas(sen).

Ook vooraf: Mijn positie

Kwaliteit als doelrealisatie, in brede zin

Bvb. Missie #KSOM

We maken onze leerlingen **vak- en studiebekwaam**. Zo hebben ze sterke slaagkansen op de arbeidsmarkt of in het vervolgonderwijs.

We helpen onze leerlingen een unieke identiteit te ontplooiën. We zetten leerlingen in een positieve **relatie ten opzichte van zichzelf**, helpen hen om een positief zelfbeeld te ontwikkelen. Zo zijn ze in staat het eigen levenspad vorm te geven.

We ontwikkelen bij onze leerlingen een actief burgerschap. Leerlingen leren in KSOM te **verbinden** met elkaar, hun leefomgeving en hun geloofsgemeenschap. We plaatsen leerlingen in een respectvolle en solidaire relatie met hun medemens. We leren hen om te verbinden en zich te engageren in diverse contexten. Zo geven ze mee vorm aan de samenleving.

Kernideeën

- Vooraf
 - Terminologie: Soorten toetsen
 - Krachtlijnen centrale toetsen
 - Mijn positie
- Waakzaamheid is nodig
- Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde
- Centrale toetsen zijn geen voldoende voorwaarde
- Kansen en bekommernissen uit het veld

Waakzaamheid is nodig

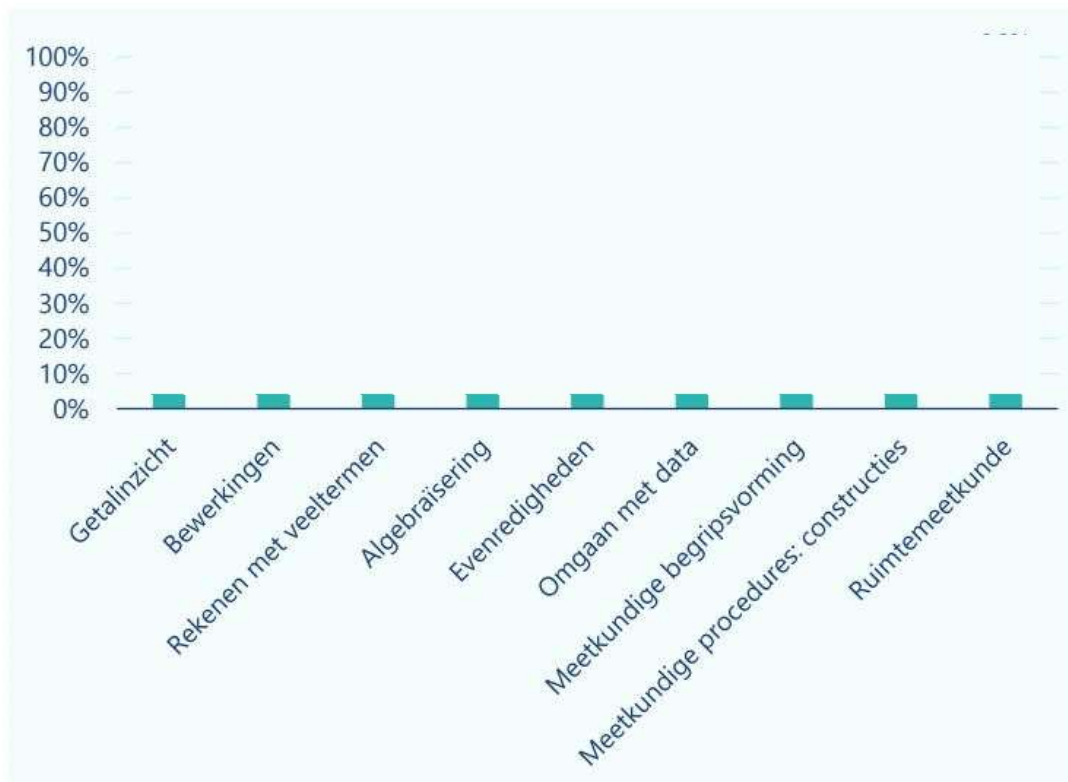
Internationale evidentie voor ongewenste neveneffecten
(in high stakes systemen)

- Negatieve emotionele/motivationale impact op leerlingen
- Teaching (to) the test
- Negatieve impact op studieloopbaan van sommige leerlingen
- Onwenselijk strategisch gedrag bij scholen
- Negatieve impact op motivatie en ervaren professionaliteit van leraren
- Rankings van scholen, 'naming and blaming'

Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde Standaarden tot in de school/klas brengen

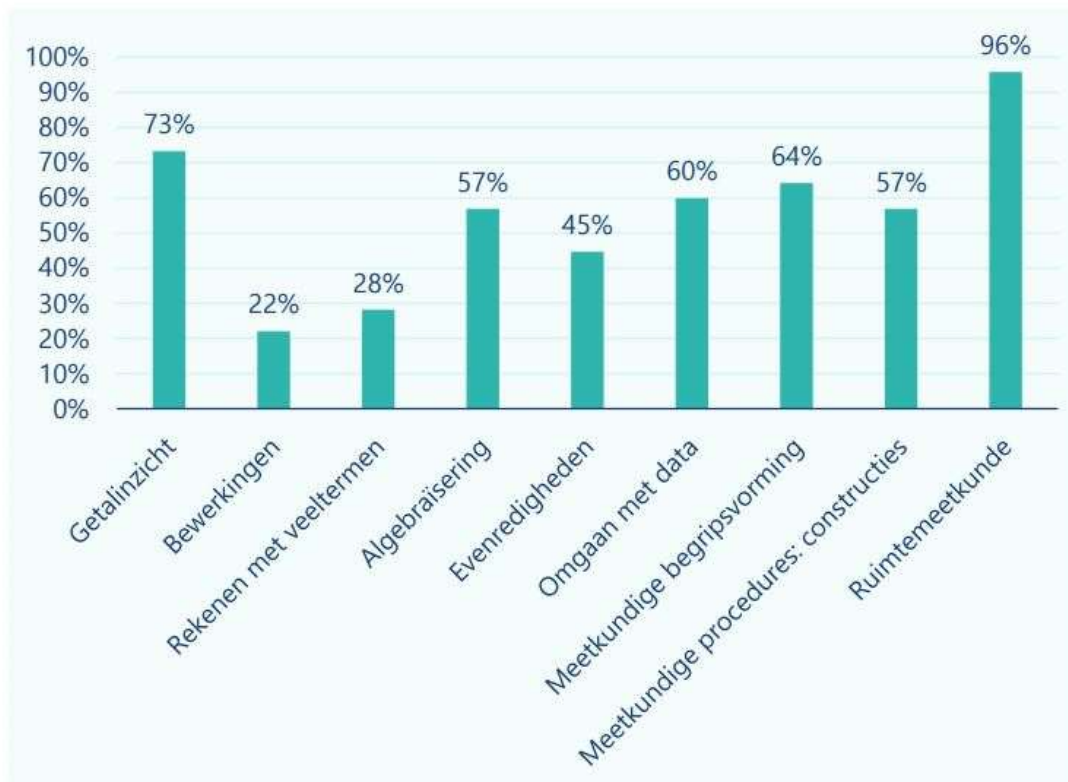
2018: Peiling 1ste graad A SO Wiskunde

- a) 22%
- b) 57%
- c) 73%
- d) 96%

Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde Standaarden tot in de school/klas brengen

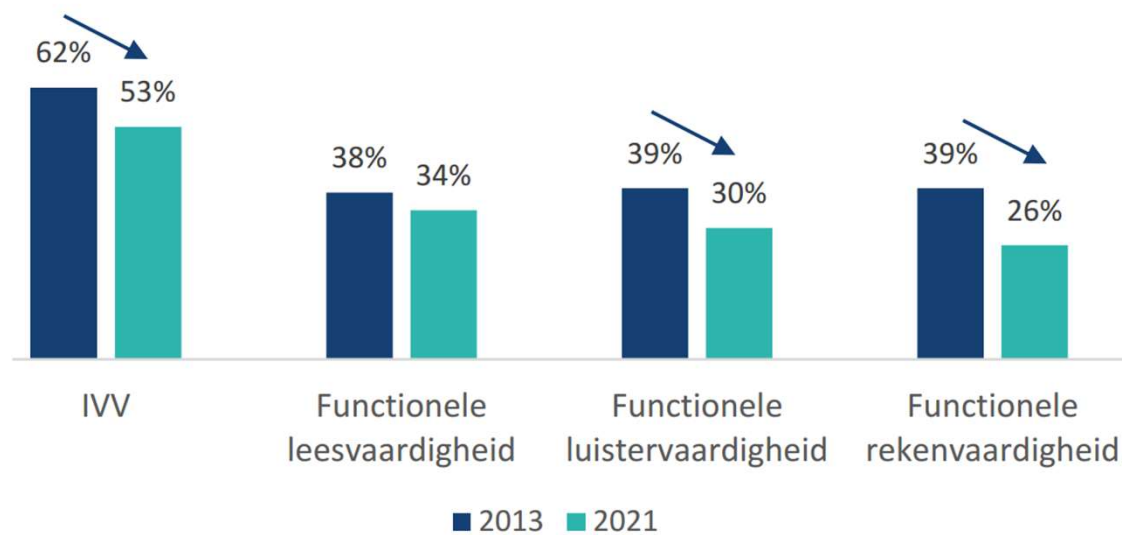
2018: Peiling 1ste graad A SO Wiskunde

- a)
- b) 57%
- c)
- d)

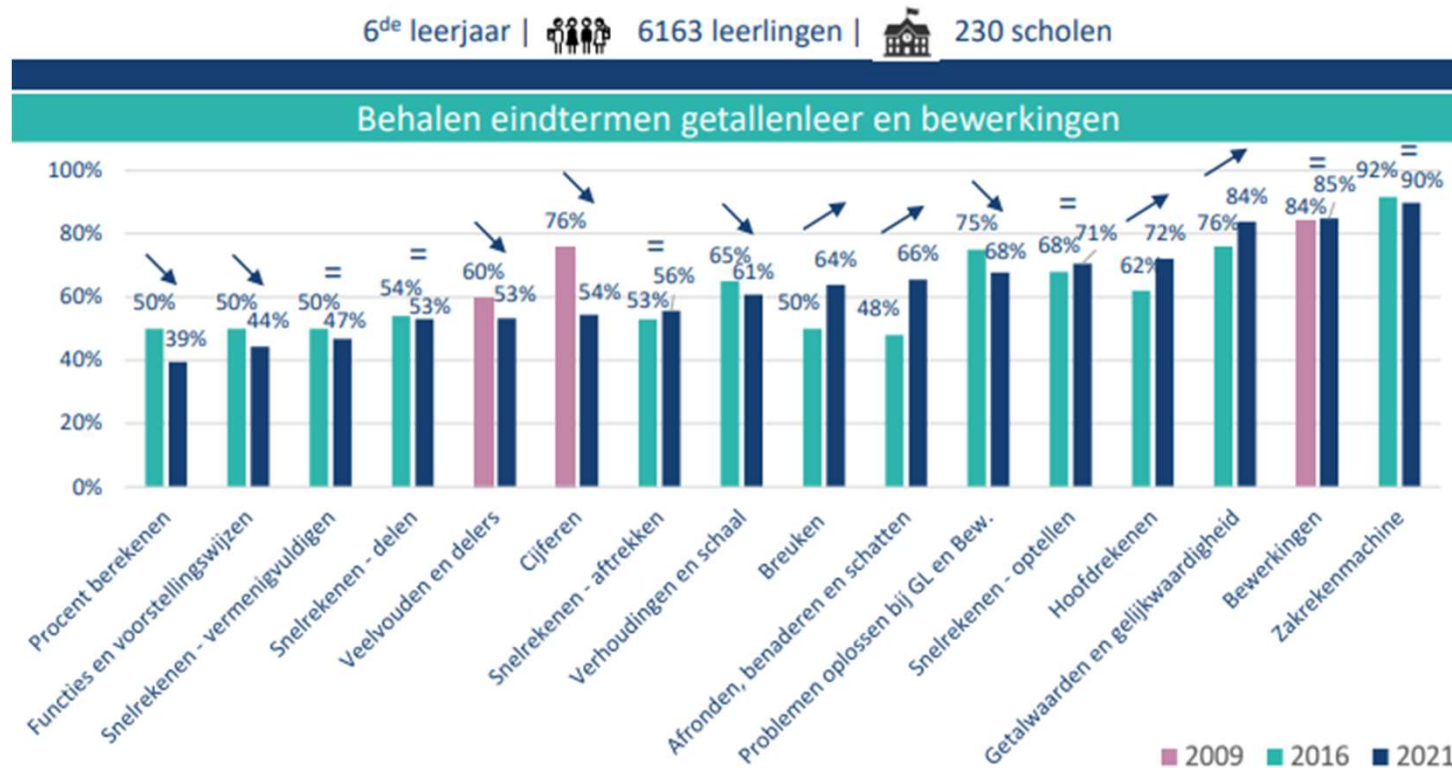
Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde Standaarden tot in de school/klas brengen

2021: Peiling Project Algemene Vakken 3de graad BSO

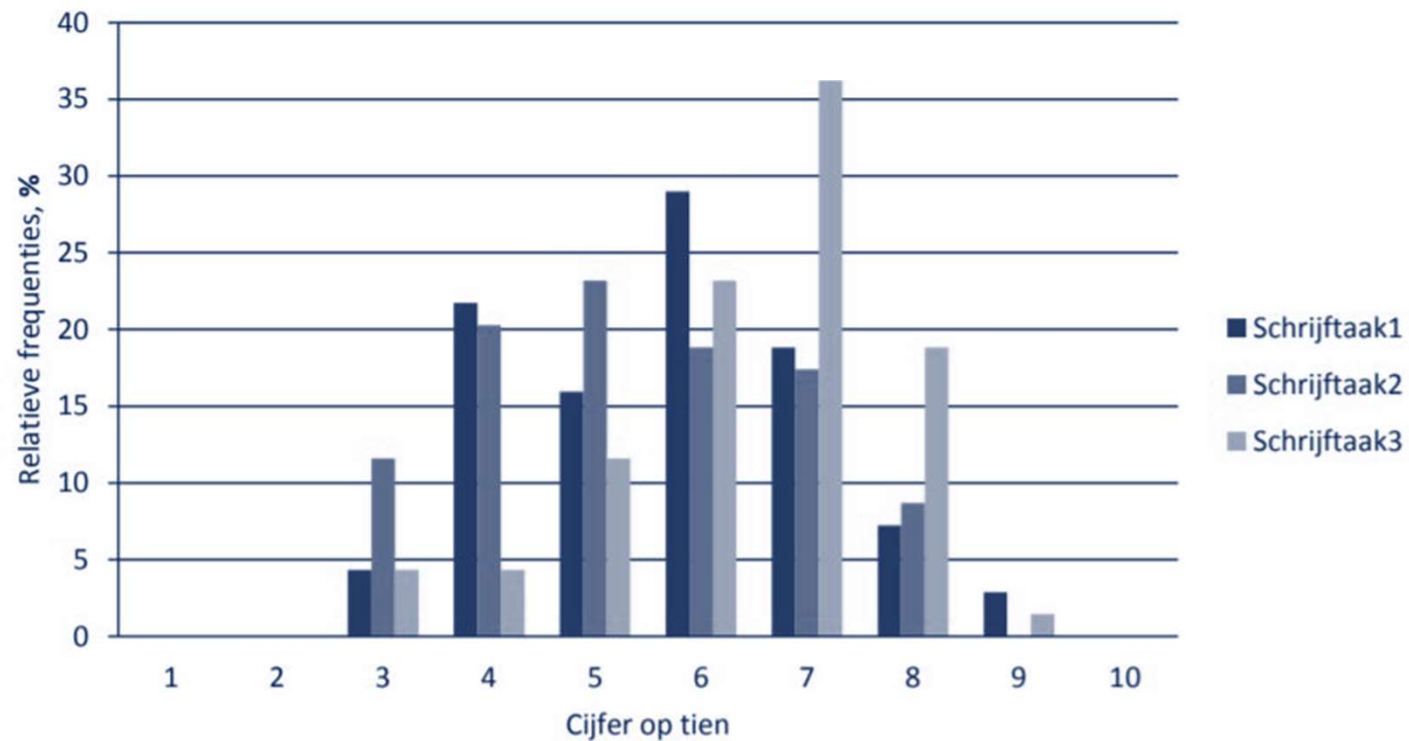

Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde Standaarden tot in de school/klas brengen

2021: Peiling Wiskunde BaO

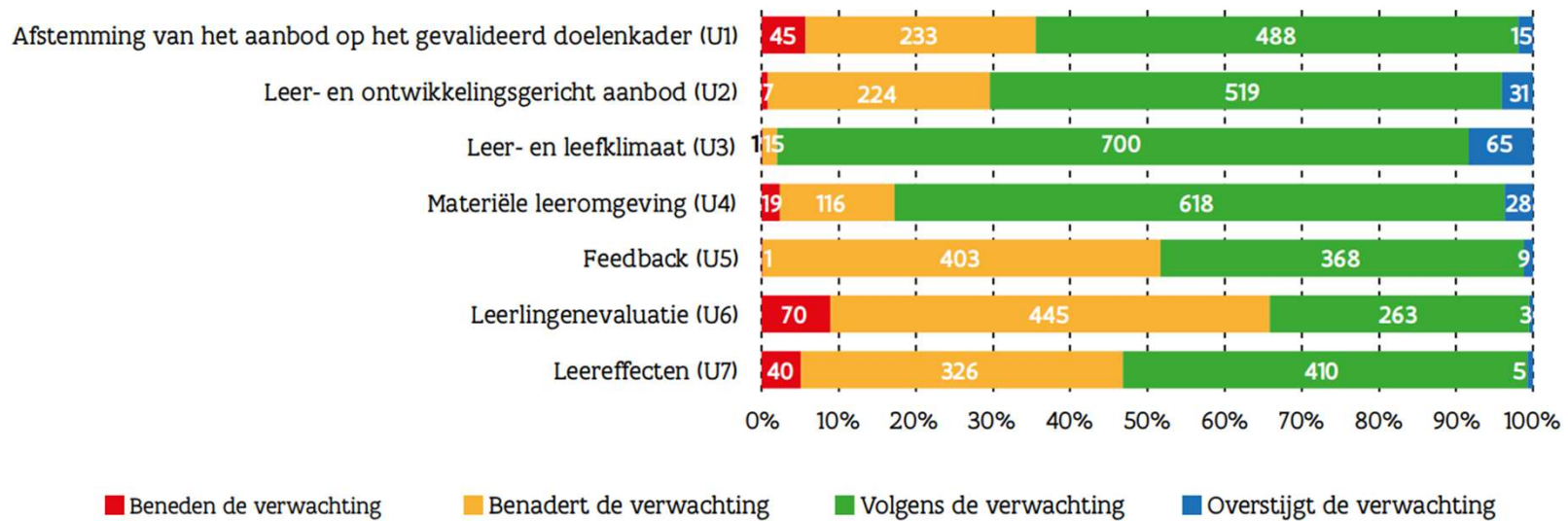

Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde Gelijkgerichtheid overheen leraren en scholen versterken

Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde Leerlingevaluatie versterken

2020: Onderwijspiegel inspectie (SeO)

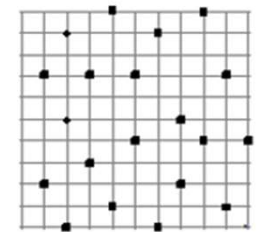

Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde Leerkrachtinschattingen/gelijke kansen versterken

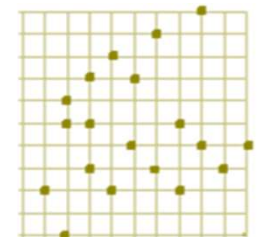
GM0

Samenhang inschatting leraar en andere maten
(Studie bij 535 leerlingen 6lj BaO)

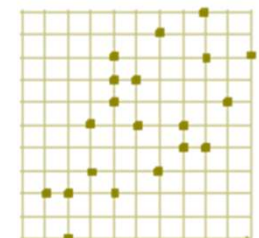
	Correlatie
▪ Toetsscores	
• Wiskunde	0.64
• Taal	0.47
▪ Inschatting leerlingen zelf	
• Bekwaamheid tot zelfstandig werken	0.29
• Alertheid in de klas	0.22
• Leermotivatie	0.17
• Goede Ik-IlIn relatie	0.25
• Hulp ouders bij schools leren	0.20

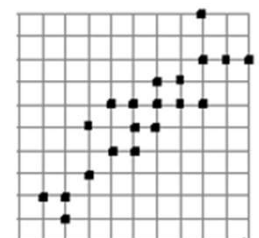
$r = 0,01$

$r = 0,21$

$r = 0,58$

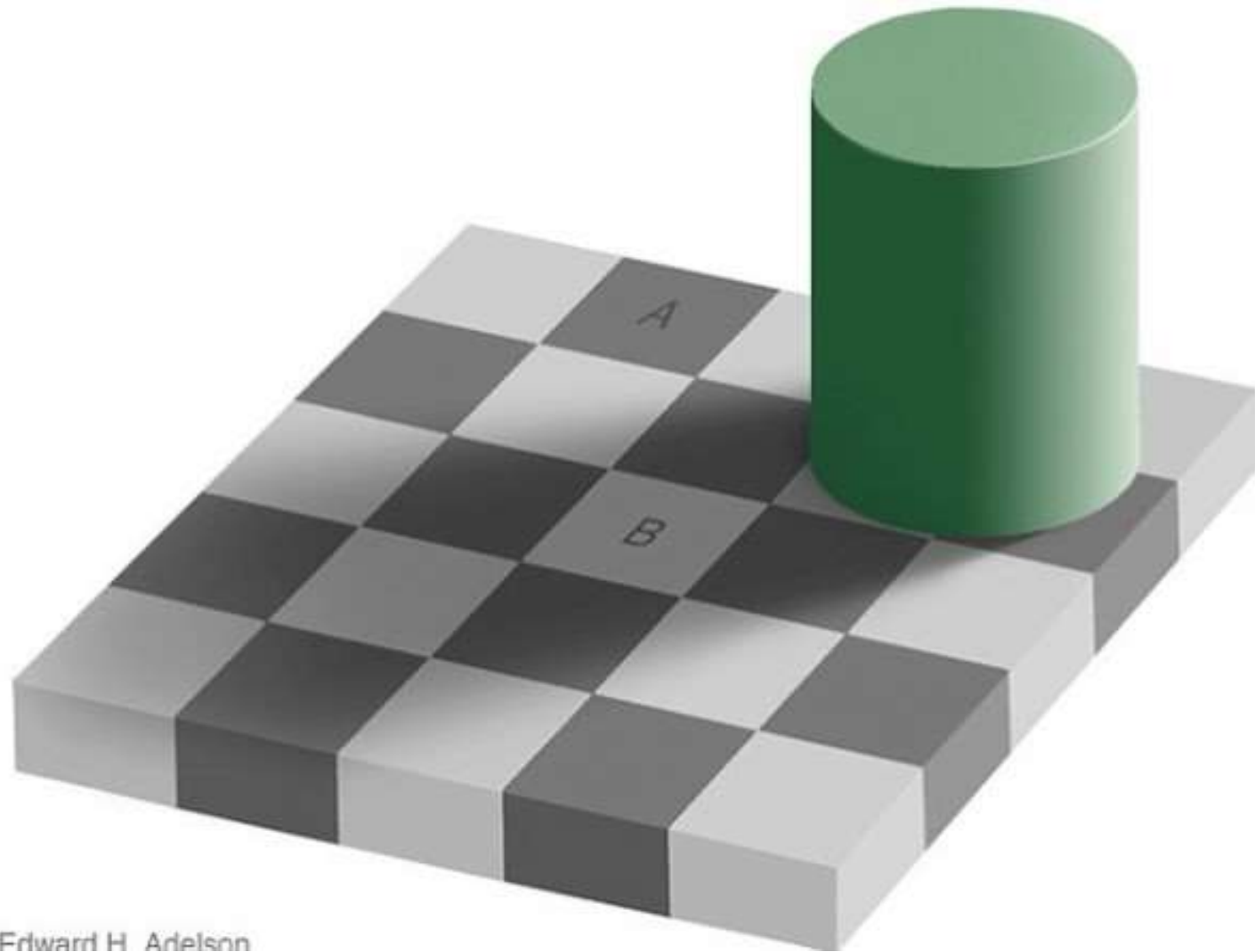

$r = 0,91$

GMO

Ook een interessant artikel hierbij: Ilaria Lievore & Moris Triventi (2022): Do teacher and classroom characteristics affect the way in which girls and boys are graded?, British Journal of Sociology of Education, DOI: 10.1080/01425692.2022.2122942

Glen Molenberghs; 2022-11-14T13:42:32.805

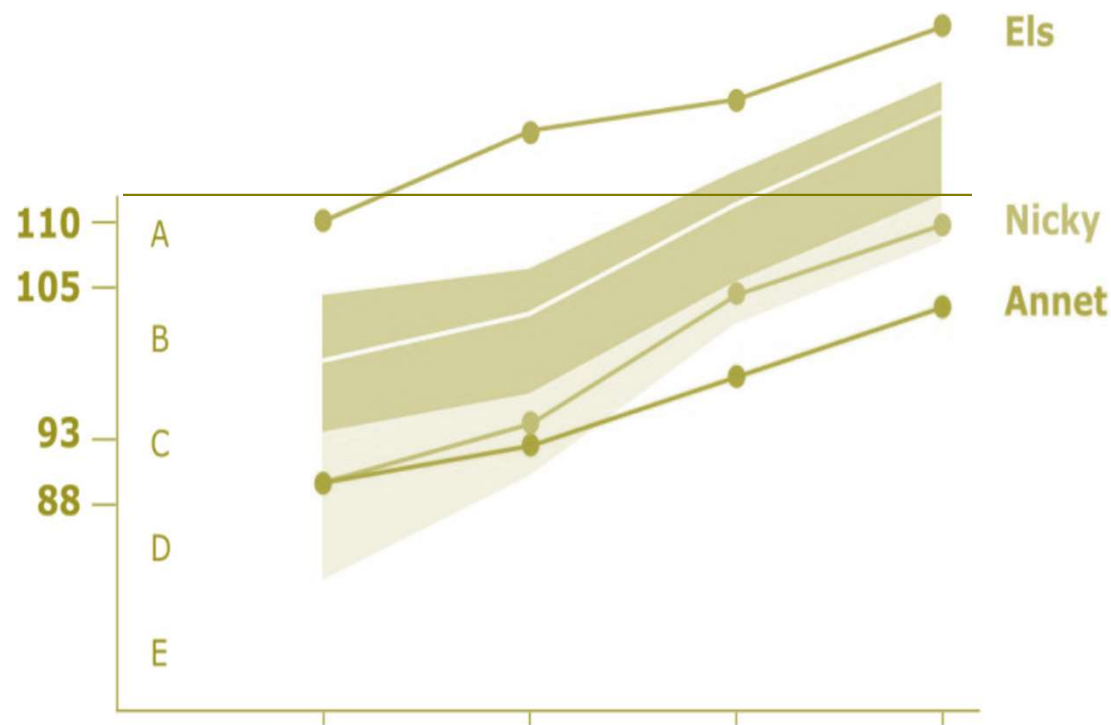
Edward H. Adelson

A

B

Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde

Combineren van beoordelingsperspectieven mogelijk maken, op alle niveaus

Leerwinst uit LVS CITO (Janssens et al., 2014)

Een
standaardgericht,
normgericht,
én
zelfgericht
perspectief.

Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde Verschillen in onderwijskwaliteit/prestaties tastbaar maken

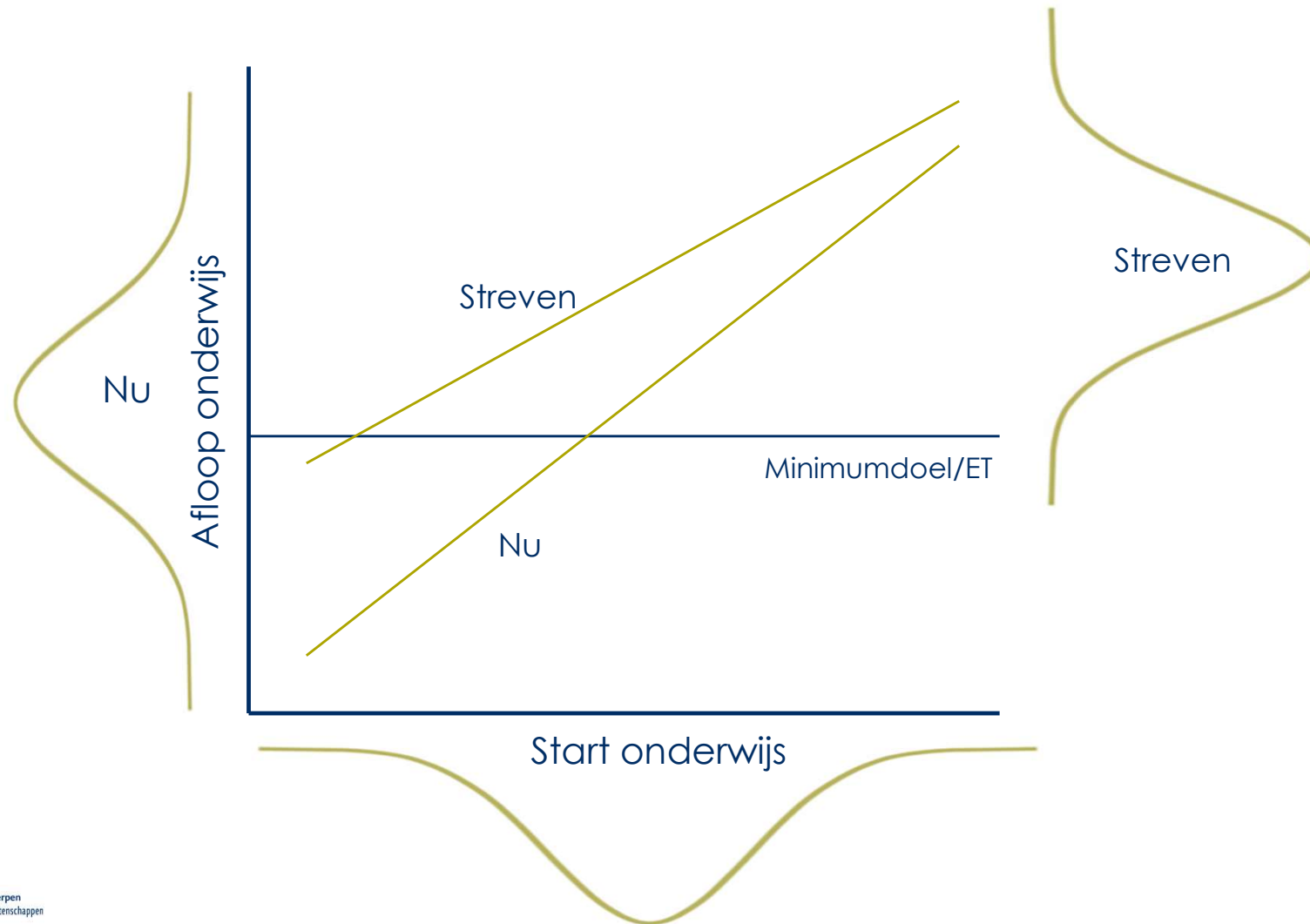
10% beste
scholen

10% minst
goede scholen

Gedachte-experiment

- a) Geen meetbaar verschil
- b) Twee onderwijsmaanden
- c) Eén onderwijsjaar
- d) Twee onderwijsjaren

Kortom: werken aan excellentie én gelijke kansen

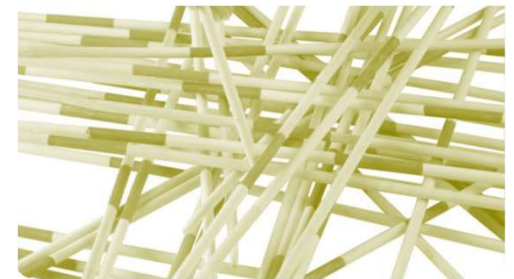

Centrale toetsen zijn geen voldoende voorwaarde

Wat maakt een school effectief?

- Effectieve instructie
- Het ontwikkelen en onderhouden van een focus op leren
- Het scheppen van hoge (en passende) verwachtingen voor iedereen
- Totstandbrengen van een positieve schoolcultuur
- Benadrukken van de verantwoordelijkheden en rechten van IIn
- **Monitoring van leerlingprestaties**
- Ontwikkelen van de vaardigheden van het personeel (op de school)
- Ouders op productieve en passende wijze betrekken
- Effectief leiderschap

Geen
quick fix,
wel
smart mix

Centrale toetsen zijn geen voldoende voorwaarde Dit vergt straffe leraren en schoolleiders

What does it mean for teachers to be data literate?
Laying out the skills, knowledge, and dispositions.

Mandinach, E. B., & Gummer, E. S. (2016).

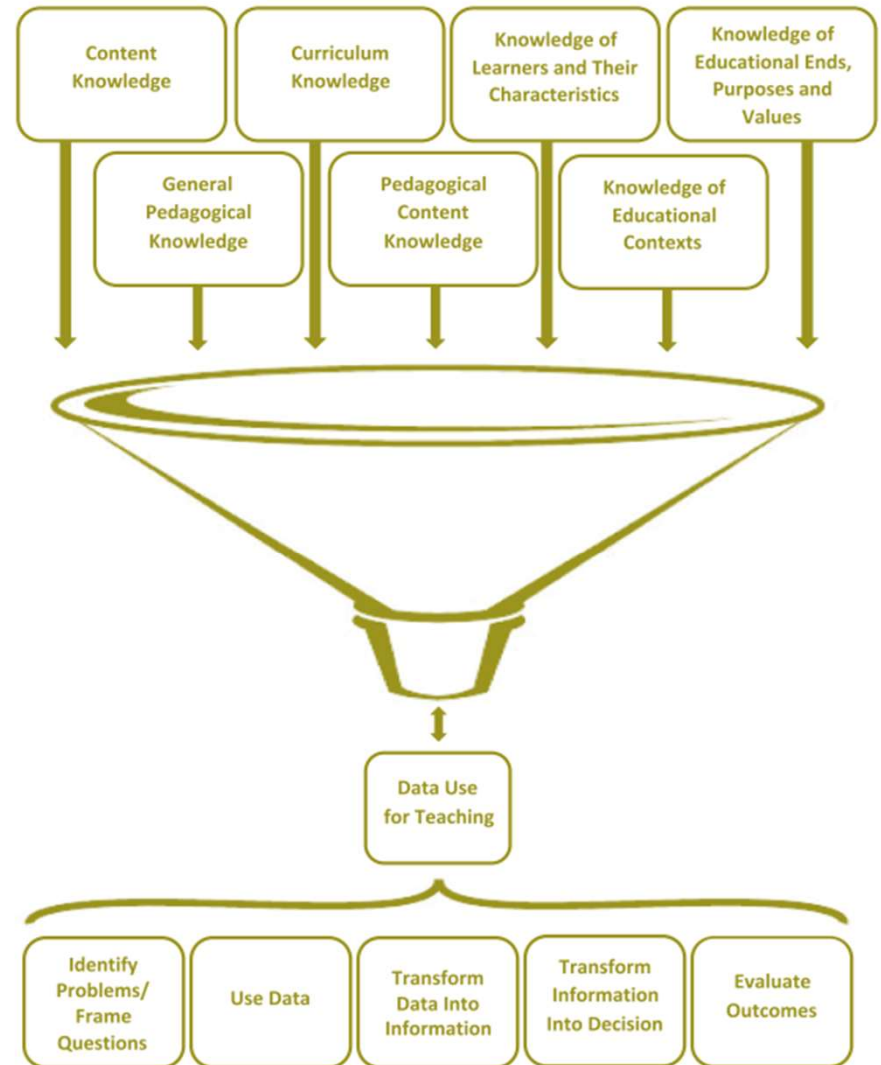
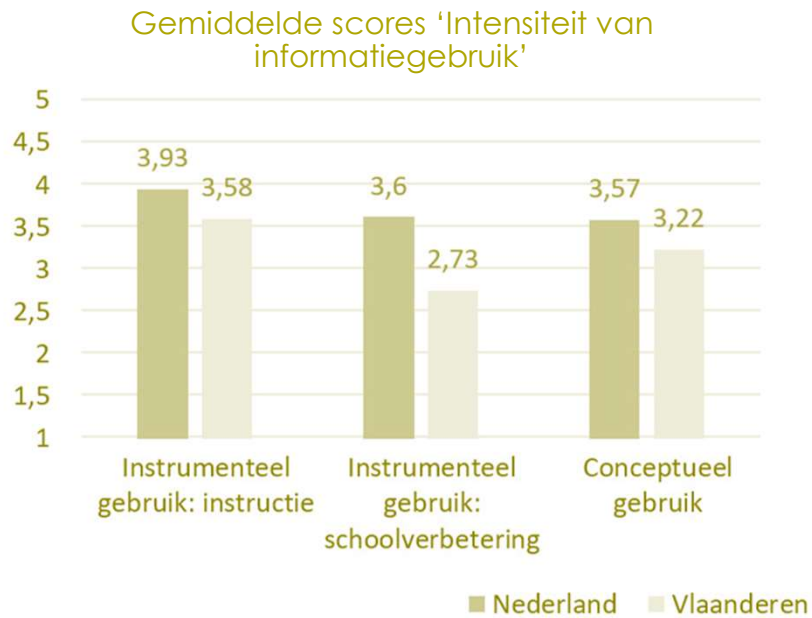

Fig. 1. Conceptual framework for DLFT.

Centrale toetsen zijn geen voldoende voorwaarde Goede praktijken moeten nog (verder) ontwikkelen en zichtbaar worden

Van
'professionele ontwikkeling voor
informatiegebruik'
naar
'informatiegebruik voor professionele
ontwikkeling'

Kernideeën

- Vooraf
 - Terminologie: Soorten toetsen
 - Krachtlijnen centrale toetsen
 - Mijn positie
- Waakzaamheid is nodig
- Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde
- Centrale toetsen zijn geen voldoende voorwaarde
- Kansen en bekommernissen uit het veld

Gebruikersonderzoek

Diepte-interviews met schoolleiders, leraren, ped. begeleiders

Respondenten zijn (veelal)

- Onbekend met de op til staande beleidsintenties en mogelijkheden FB
- Welwillend, men ziet kansen in centrale toetsen
- Bekommerd over neveneffecten en randvoorwaarden

(Verderop) 8 Adviezen die wij uit het veld meekregen

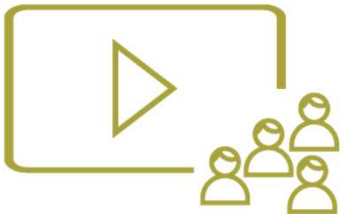

Centrale toetsen kunnen het beeld van de leraar over diens leerlingen aanvullen, maar niet vervangen

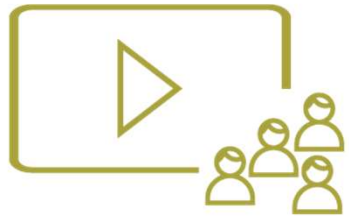
“Om op die manier leerlingen te oriënteren naar een finaliteit. Op die manier zal het wel opbrengen en een meerwaarde zijn. (...) Een extra middel om te adviseren.” (Schoolleider)

“Dan lijkt mij dat ook wel een sterk document om aan ouders laten zien, omdat dat niet gebonden is aan de scholen, niet gebonden is aan leerkrachten. Dus daar lijkt het me ook wel een krachtig middel voor.” (Leerkracht)

“Er zijn nogal wat leraren, daar moeten we niet flauw over doen, die natuurlijk een bepaalde vorm van verwachtingspatronen in leerlingen hebben en je kunt je afvragen in hoeverre dat evaluatie door leraren objectief is. ” (PBD)

Centrale toetsen kunnen een bijkomend perspectief bieden in de evaluatie van het schoolbeleid

“Ik vind het goed dat er nagedacht wordt over hoe we kwaliteit kunnen controleren. Kunnen we er ergens een lijn in trekken of dat het al dan niet goed gaat met ons onderwijs. Bijvoorbeeld lezen hadden we misschien vroeger kunnen detecteren op die manier.” (PBD)

“Het kan ons zeker een indicatie geven in welke richting dat we moeten bijsturen, zeker wel. Dat vind ik een sterk element, want wij denken allemaal dat we goed bezig zijn. Maar als je daar hoort: ‘kijk pas op, het Vlaams niveau zit daar en jullie zitten daar, dus schakel bij’ dan kan dat worden bijgestuurd.” (Schoolleider)

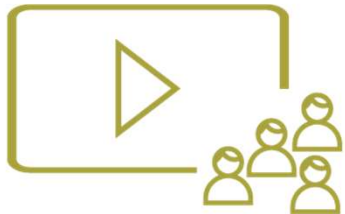
“Als je kan vergelijken met gelijkaardige scholen, dan denk ik wel dat dat een meerwaarde is om te kunnen zien: zijn we goed bezig, of waar kunnen we in groeien?” (Leraar)

Pleidooi voor een ontwikkelingsgericht perspectief, met vooral een indirecte verantwoordingscomponent

“Als school moeten we de kans krijgen om op zelfonderzoek te gaan en te onderzoeken waar we beleidsmatig moeten bijsturen. Waar ligt het aan? Aan onze didactische aanpak, aan ons publiek, aan ons beleid?” (Schoolleider)

“Het hoeven geen twee uitersten van een continuüm te zijn. Het uitgangspunt is voor mij ontwikkelingsgericht, maar er mag een soort van controle zijn en men mag perfect bekijken of een school daar goed mee aan de slag gaat.” (PBD)

“Ik ben tegen als het gaat over centrale toetsen waarbij je ‘leren voor de toets’ krijgt en waar er sterke consequenties aan vasthangen. Dat is vrij belangrijk, dus dat liever niet. Maar als het gaat om de groei van leerlingen proberen in kaart te brengen, en ook om onderwijskwaliteit van een school proberen in kaart te brengen, om het te gebruiken als feedback over ‘wat loopt er goed, wat loopt er niet goed’, ja, dan wel.” (Leerkracht)

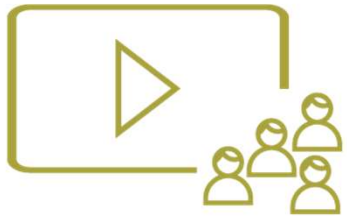

Centrale toetsen richten zich best op de brede kern van het curriculum

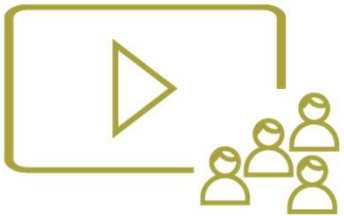
Ook overwegen om de getoetste scharniermomenten uit te breiden

“Het begrip centrale toetsen, het klinkt als iets dat heel betekenisvol is en dat gaat dan eigenlijk, in mijn ogen, toch maar over een heel klein aspect van het leren.” (Leerkracht)

“Ik vind het logisch dat het is gebaseerd op de eindtermen. De leerplannen zijn een vertaalslag van de netten om die eindtermen in een stramen te gieten. Dus als je vergelijkbare toetsen wil over de netten heen dan moet je je baseren op de eindtermen die voor iedereen hetzelfde zijn.” (Schoolleider)

Beducht blijven voor vormen van manipulatie, zoals 'teaching the test'

“Het kan gebeuren dat men strategisch gaat kiezen om in de onderwijstijd meer in te zetten op de vakken of de domeinen die zullen getest worden dan op andere domeinen. Als dan de reden om die uren te kiezen of toe te wijzen enkel het scoren op die tests is, ja dan zijn we verkeerd bezig.” (PBD)

“Heel wat van onze leraren in het zesde leerjaar sparen en verzamelen de testen van de voorgaande jaren en laten een aantal weken voor de nieuwe proef de kinderen ook oefenen met die testen. We weten dat dat gebeurt.” (PBD)

Openbaarheid over resultaten vermijden, vooral omdat men eenzijdige vormen van schoolvergelijking vreest

“Op de lange duur krijg je in die scholen dat ze aan het selecteren gaan. Dan willen ze alleen nog met de fine fleur werken. Zoals je dat ziet bij onze buurscholen, die beginnen met 140 leerlingen en eindigen in het 6de jaar met 40 leerlingen. Waar zitten die andere 100? Zijn die allemaal niet competent?” (Schoolleider)

“Omdat interpretatie van iets altijd gepaard gaat met voorkennis. Als je resultaten zomaar ergens openbaar maakt en mensen die helemaal geen weet hebben van hoe onderwijs in elkaar zit of wat de randfactoren zijn... Dan kan dat zeer smal geïnterpreteerd worden.” (PBD)

Openbaarheid over resultaten vermijden, vooral omdat men eenzijdige vormen van schoolvergelijking vreest

“Op de lange duur krijg je in die scholen dat ze aan het selecteren gaan. Dan willen ze alleen nog met de fine fleur werken. Zoals je dat ziet bij onze buurscholen, die beginnen met 140 leerlingen en eindigen in het 6de jaar met 40 leerlingen. Waar zitten die andere 100? Zijn die allemaal niet competent?” (Schoolleider)

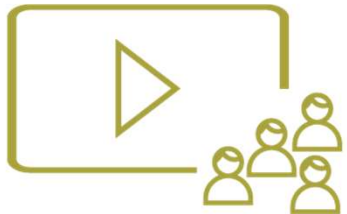
“Omdat interpretatie van iets altijd gepaard gaat met voorkennis. Als je resultaten zomaar ergens openbaar maakt en mensen die helemaal geen weet hebben van hoe onderwijs in elkaar zit of wat de randfactoren zijn... Dan kan dat zeer smal geïnterpreteerd worden.” (PBD)

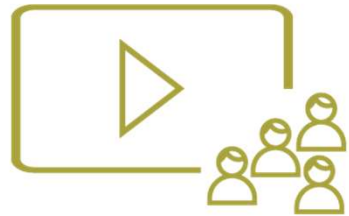
Krijtlijnen uitzetten voor de inbedding van de centrale toetsen in de bestaande leerlingevaluatie

“Idealiter neem je de centrale toetsen mee op in je evaluatiebeleid, bijvoorbeeld einde van het 6de jaar Nederlands, en je weet wat erin getest wordt. Dan kan je je eigen examen daaraan aanpassen en die dingen niet dubbel gaan testen. Het lijkt me zwaar om dat nog boven op onze eigen examenreeks te gaan zetten. Naar leerlingen toe is het beter dat het geïntegreerd is” (Schoolleider)

“Dus als je die samen kan nemen, dan krijg je wel een volledig beeld. Dan kan de leerkracht ook meer nuance brengen, meer uitleg geven van, ‘kijk, daar komt het resultaat van uw zoon of dochter vandaan’.” (Leerkracht)

Handvaten bieden om met de resultaten aan de slag te gaan

“Als de centrale toetsen ingevoerd worden, en scholen krijgen daar op een goede manier feedback over, én schoolleiders zijn bekwaam om met de feedbackrapporten aan de slag te gaan om dat in beleid om te zetten en op die manier beweging te creëren op leerkrachtniveau - ja, dan bereiken we een effect. Maar dat gaat een inspanning van jaren zijn.” (Schoolleider)

Afrondend

Vlaamse onderwijsveld (veelal)

- Onbekend met de op til staande beleidsintenties en mogelijkheden FB
- Welwillend, men ziet kansen in centrale toetsen
- Bekommerd over neveneffecten en randvoorwaarden

Ikzelf

- Waakzaamheid is nodig
- Centrale toetsen zijn noodzakelijke voorwaarde
- Centrale toetsen zijn geen voldoende voorwaarde

U en ik als 'helderziende'
Centrale toetsen doen functioneren